

Ìwé Dániélì - Nọmbà Ọgbọn-ún Lẹsàn-án

Ìṣipayá Àwòrán Aṣọ Àsọtélé: Àlá William Miller àti Ìmúpadàbòsípò Àwọn Òtító Ìpilẹ̀ ní Àwọn Ọjọ̀ Ìkẹyìn

Jeff Pippenger

2024-01-03

A ní ẹ̀ ẹ̀ wò ilò àsọtélé àlá William Miller ní àwọn ọjọ̀ ikẹyìn, níbi tí gbogbo àwọn àsọtélé tí n rí imúṣe pípé wọn. Àlá Miller ẹ̀ idánimò ịṣàwárí, imúlẹ̀, ikòsílẹ̀, ịsínkú àti imúpadàbòsípò àwọn òtító ìpilẹ̀ tí Adventism tí a kó jọ nípasẹ̀ ịṣe-iránṣe Miller. Àwọn òtító ìpilẹ̀ wònyí dúró fún àwọn òtító tí a tú èdìdì wọn sílẹ̀ ní odún 1798. Àwọn òtító wònyí ní a ṣàpẹrẹ wọn nípasẹ̀ iran Odò Ulai. Àlá Miller, gégé bí a ti gbasilé rẹ̀ nínú ìwé Early Writings, ní àlá kejì rẹ̀, àti pé àlá náà ní a ti fi àpẹrẹ rẹ̀ hàn tẹ̀lẹ̀ nípasẹ̀ àlá kejì Nebukadnessari, gégé bí Miller fúnra rẹ̀ náà ti jẹ̀ àpẹrẹ nípasẹ̀ Nebukadnessari.

Àwọn àpilẹ̀kọ̀ tẹ̀lẹ̀ tí fi hàn bí iparí igbésí-ayé Nebukadnessari tí “àkókò méje” tí ó fi n gbé pẹ̀lú ọ̀kàn ẹ̀ranko ẹ̀ parí ní itumò àpẹrẹ̀ ní odún 1798. Nígba náà ní a tún fi ijọba rẹ̀ padà fún un, àti pé ní igbà náà ní, fún igbà àkókò, Nebukadnessari dúró fún ọ̀kúnrin kan tí a yí padà pátápátá. Ní ti “àkókò ipẹ̀yà,” ní odún 1798, ó dúró fún “àwọn ọ̀lọgbọn.” A tún ti fi hàn pé gégé bí ọ̀ba àkókò Bábílónì, idájọ̀ Nebukadnessari tí “àkókò méje,” jẹ̀ àpẹrẹ̀ idájọ̀ ẹ̀gbẹ̀rún méjì ọ̀gọ̀rún-ún márún-ún àti ọ̀gún Belśásàrí (mene, mene, tekeli, upharsin), ẹ̀ni tí í ẹ̀ ọ̀ba ikẹyìn Bábílónì.

“Sí aláakòso ikẹyìn Bábílónì, gégé bí ó ti jẹ̀ ní àpẹrẹ̀ sí ẹ̀ni àkókò rẹ̀, ní idájọ̀ Olùṣọ̀ àtòrunwá dé pé: ‘Ìwo ọ̀ba, ... a ti sọ ọ̀ fún ọ̀; a ti mú ijọba kúrò lówó rẹ̀.’ Dániélì 4:31.” Àwọn Wòlìi àti Àwọn Ọ̀ba, 533.

Arábinrin White pe Belśásàrí ní “ọ̀ba aṣiwèrè” ní àkókò idájọ̀ rẹ̀. Ní iparí àkókò idájọ̀ Nebukadnessari, ó dúró fún “ọ̀ba ọ̀lọgbọn,” nítorí pé ó jèrè ànfààní láti inú idájọ̀ “àkókò méje,” sùgbọn Belśásàrí, bí ó tilẹ̀ mọ̀ itàn náà, kò láti jèrè ànfààní.

“Sùgbọn ifẹ̀ Belśásàrí sí eré idárayá àti igbéga ara-ẹ̀ni pa àwọn ẹ̀kọ̀ tí kò yẹ kí ó gbàgbé láé rẹ̀; ó sì dá ẹ̀ṣẹ̀ tí ó jọ irú àwọn tí ó mú àwọn idájọ̀ àfihàn wá sórí Nebukadnessari. Ó fi àwọn ànfàni tí a fi oore-òfẹ̀ fún un ṣòfò, ní fifi ọ̀sàlò àwọn ànfàni tí ó wà ní àyè rẹ̀ sílẹ̀ láti di ẹ̀ni tí ó mọ̀ òtító. ‘Kí ní mo gbọ̀dò ẹ̀ kí n lè rí igbàlà?’ jẹ̀ ibèèrè tí ọ̀ba nílá sùgbọn aláimòye náà kojá lọ lóri rẹ̀ pẹ̀lú ànifẹ̀.” Bible Echo, April 25, 1898.

Nebukadnessari jẹ̀ ààmì àwọn “ọ̀lọgbọn” ní odún 1798, tí wọn lóye ipòsì imò ní àsikò ikẹyìn.

“Ìṣògo igbéraga náà kéré tán ní kó fi kúrò ní ẹ̀nu rẹ̀, nígbà tí ohùn kan láti Ọ̀run sọ fún un pé àkókò idájọ̀ tí Ọ̀lorun ti yàn ti dé. Ní ịṣẹ̀jú kan, a gba ọ̀gbọn inú rẹ̀ kúrò lódò rẹ̀, ó sì di bí ẹ̀ranko. Fún odún méje ní a fi rẹ̀ sílẹ̀ nínú itẹ̀lórúkọ̀ yíi. Ní ọ̀pin àkókò yíi, a tún da ọ̀gbọn inú rẹ̀ padà fún un; nígbà náà, nígbà tí ó wo sókè pẹ̀lú irẹ̀lẹ̀ sí Ọ̀lorun nílá ti Ọ̀run, ó mọ̀ ọ̀wọ̀ àtòrunwá nínú ìbáwí yíi, a sì tún dá a padà sí itẹ̀ rẹ̀.”

“Nínú ikéde gbangba kan, Oba Nebukadinésàrí jẹwọ ẹbi rẹ, àti àánú ñlá Olórún nínú imúpadàbòsípò rẹ. Èyí ni iṣe ikeyin igbésí ayé rẹ gégé bí a ti ṣàkòsilẹ̀ rẹ̀ nínú Itàn Mímọ̀.”
Review and Herald, February 1, 1881.

Ní òpin “àkókò méje” Nebukadinésàrí, ó ṣe ikéde ní gbangba, èyí tí ó sì ní ijẹwọ̀ ní gbangba pẹ̀lú. Miller, gégé bí Nebukadinésàrí, n Ẹ̀pẹ̀rẹ̀ àwọn “ọ̀lọ̀gbọ̀n” ní ọ̀dún 1798, àwọn tí wọ̀n lóye ibísí imọ̀ ní àkókò òpin. Àwọn méjèjèjì ní àlá méjì, àti pé àlá kejì kálukú wọ̀n n fi “àkókò méje” hàn ní ọ̀nà àpẹ̀rẹ̀. A ti fi hàn nínú àwọn àpilẹ̀kọ̀ ṣáájú pé “àkókò méje” náà n samisi ibi iyípadà kan.

Ní ọ̀dún 1798, Nebukadnessari fi àmì iyípadà hàn láti ipò igbéraga rẹ̀ sí ipò àwọn ọ̀lọ̀gbọ̀n. Ó tún ní ijẹwọ̀ rẹ̀ ní gbangba. Ọ̀dún 1798 pẹ̀lú ni ojú-iyípadà lááárín ijọba karùn-ún àti ijọba kẹfà nínú àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ Bíbélì. Ó sì tún fi dídé àngẹ̀lì àkókò hàn, nípa bẹ̀ẹ̀ sì n samisi iṣètò àkókò tuntun kan, nítorí ikilọ̀ idájó tí n bọ̀ kò lè wáyé títí digbà tí ijọba karùn-ún nínú àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ Bíbélì fi gba ogbé ikú rẹ̀.

“Ifiranṣe náà fúnra rẹ̀ n tan imólẹ̀ sí àsikò tí iṣisẹ̀ yíi yóò ṣe. A kéde rẹ̀ pé ó jẹ̀ apá kan nínú ‘ihinrere àinípẹ̀kun;’ ó sì n kéde iṣipayá idájó. A ti máa n wáásù ihinrere igbàlà ní gbogbo igbà; ṣùgbọ̀n ifiranṣe yíi jẹ̀ apá kan nínú ihinrere tí a lè kéde ní àwọn ojọ̀ ikeyin nikan, nítorí nígbà náà nikan ni yóò jẹ̀ ọ̀títọ̀ pé wákàtí idájó ti dé. Àwọn àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ fi itẹ̀sílẹ̀ wáájú àwọn iṣẹ̀lẹ̀ kan hàn tí n dari sọkalẹ̀ dé iṣipayá idájó. Èyí jẹ̀ ọ̀títọ̀ ní pàtàkì nípa iwé Dániẹ̀lì. Ṣùgbọ̀n apá yẹn nínú àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ rẹ̀ tí ó ní í ṣe pẹ̀lú àwọn ojọ̀ ikeyin, a pa láṣe fún Dániẹ̀lì láti ti í pa, kí ó sì di í mólẹ̀ ‘títí di àkókò òpin.’ Kì í ṣe títí a ó fi dé àkókò yíi ni a lè kéde ifiranṣe kan nípa idájó, tí a gbé kalẹ̀ lórí imúṣe àwọn àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ wọ̀nyí. Ṣùgbọ̀n ní àkókò òpin, ni wòlù náà wí, ‘òpòlọ̀pọ̀ yóò máa sàré káákiri, imọ̀ yóò sì pò sí i.’ Dániẹ̀lì 12:4.”

“Àpòsítẹ̀lì Pọ̀ọ̀lù kilò fún ijọ́ kí wọ̀n má ṣe retí ibòwọ̀ Kristi ní ojọ̀ ayé òun. Ó ní, ‘ojọ̀ náà kí yóò dé, bí kò ṣe pé iyapa ñlá yóò kọ̀kọ̀ dé, kí a sì fi ènìyàn èṣe náà hàn gbangba.’ 2 Tẹ̀salóníkà 2:3. Kì í ṣe títí lẹ̀yìn isòtẹ̀ ñlá náà, àti àkókò pípè tí ijọba ‘ènìyàn èṣe’ náà, ni a lè máa retí ibòwọ̀ Olúwa wa. ‘Ènìyàn èṣe’ náà, ẹ̀ni tí a tún n pe ní ‘àṣírí iwà-buburu,’ ‘omọ̀ iparun,’ àti ‘ẹ̀ni búburú náà,’ dúró fún ètò pọ̀pù, èyí tí, gégé bí a ti sọ tẹ̀lẹ̀ nínú àṣọ̀tẹ̀lẹ̀, yóò pa ipò gíga-àṣe rẹ̀ mọ̀ fún ọ̀dún 1260. Àkókò yíi parí ní ọ̀dún 1798. Ibòwọ̀ Kristi kò lè ṣeṣe ṣáájú àkókò náà. Pọ̀ọ̀lù fi ikilọ̀ rẹ̀ bo gbogbo igbà iṣètò Kristeni títí dé ọ̀dún 1798. Ní ihà àkókò yẹn ni a ó ti kéde ihin iṣe ibòwọ̀ Kristi ní è̀kẹ̀jì.”

“Ko sí iròyìn irú bẹ̀ẹ̀ tí a ti fi hàn rí ní àwọn igbà àtijọ̀. Pọ̀ọ̀lù, gégé bí a ti rí i, kò wáásù rẹ̀; ó tọ̀ka àwọn ará rẹ̀ sí ojọ̀ iwájú tí ó jinnà gan-an nígbà náà fún wíwá Olúwa. Àwọn Alátúnṣe kò kéde rẹ̀. Mátìnì Lútèrì fi idájó sí iwọ̀n ogórùn-ún ọ̀dún méta sí ojọ̀ iwájú láti àkókò rẹ̀. Ṣùgbọ̀n láti ọ̀dún 1798 ni a ti ṣí iwé Dániẹ̀lì sílẹ̀, imọ̀ nípa àwọn àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ sì ti pò sí i, ọ̀pọ̀ ènìyàn sì ti kéde iròyìn pàtàkì tí idájó tí ó sún mólẹ̀.” The Great Controversy, 356.

Ní ọ̀dún 1798, àkókò iṣètò tuntun kan nínú iṣe igbàlà dé, àti pé àkókò iṣètò tuntun náà mú ikilọ̀ wá nípa àkókò iṣètò miiran tí yóò bẹ̀rẹ̀ ní 1844. Ní iyípadà àkókò iṣètò náà, a ọ̀ò ti ilẹ̀kùn kan pa, a ọ̀ò sì ṣí ilẹ̀kùn kan.

Sí angẹ̀lì ijọ́ tó wá ní Filadelfia kòwẹ̀ sí pé; Báyyì ni ẹ̀ni mímọ̀ náà wí, ẹ̀ni ọ̀títọ̀ náà, ẹ̀ni tí ó ní kọ̀kọ̀rọ̀ Dafidi, ẹ̀ni tí ó n Ẹ̀sì, tí kò sí ẹ̀ni tí yóò ti i; tí ó sì n tí, tí kò sí ẹ̀ni tí yóò sí i; Mo mọ̀ iṣe rẹ̀: wò ó, mo ti gbé ilẹ̀kùn tí ó ṣí sílẹ̀ níwájú rẹ̀, tí kò sí sí ẹ̀ni tí ó lè ti í mọ̀: nítorí pé agbára diẹ̀ ni o

ní, o sì ti pa ọ̀rọ̀ mi mọ̀, o kò sì sẹ́ orúkọ mi. Ifihan 3:7, 8.

Ìsípáyá ilẹ̀kùn kan jẹ́ ààmi ibẹ̀rẹ̀ àkókò ìṣàkóso tuntun. Ìyípadà àkókò ìṣàkóso ijọba àti ti ihinrere wáyé ní ọ̀dún 1798, ní ọ̀pin ibínú àkókó, tí a mú sẹ́ láti ọ̀dún 723 BC títí dé 1798. Ìyípadà àkókò ìṣàkóso tún wáyé ní 1844, ní ọ̀pin ibínú ikẹ̀yìn, tí a mú sẹ́ láti ọ̀dún 677 BC títí dé 1844. Ní ọ̀dún 1798, àkókò ìṣàkóso ihinrere àngẹ̀lì àkókó, tí ó kilò nípa idájó tí n bọ̀, ti dé. A dúró fún mejeeji Nebukadinésàri àti Miller gẹ̀gẹ́ bí “ọ̀lọ̀gbọ̀n,” ní “àkókò ọ̀pin,” nígbà tí a sí “ilẹ̀kùn” sí àkókò ìṣàkóso inú ti ihinrere àngẹ̀lì àkókó àti sí iyípadà àkókò ìṣàkóso ọ̀de láti ọ̀wọ̀ ẹ̀ranko inú ọ̀kun sí ọ̀wọ̀ ẹ̀ranko ilẹ̀. Àkókò ìṣàkóso ihinrere àngẹ̀lì àkókó nàà sẹ́ nígbà tí a sí ilẹ̀kùn sí Ibi Mímọ̀ Jùlọ̀ ní October 22, 1844, tí àkókò ìṣàkóso àngẹ̀lì kẹ̀ta, àti idájó iwádìí sì dé.

Àlá keji Miller bèrẹ̀ nígbà tí a sí ilẹ̀kùn kan sílẹ̀ ní ọ̀dún 1798, ó sì parí nígbà tí a tún sí ilẹ̀kùn kan sílẹ̀ ní àkókò iyípadà tí “ẹ̀lẹ̀rìí méjì” tí a jí dide padà sí iyè kí wọn lè kẹ́de ihin iṣẹ́ Ìkẹ́de Àárín Òru. Ní ti àṣọ̀tẹ̀lẹ̀, Nebukadinésari àti Miller dúró fún iyípadà láti ọ̀ba ijọba ẹ̀ranko ọ̀kun sí ọ̀ba ijọba ẹ̀ranko ilẹ̀ ní ọ̀dún 1798. Wọn jọ dúró fún ikẹ́de isunmọ̀tòsí àti dídé idájó iwádìí ní ọ̀dún 1844. Ọ̀dún 1798 àti 1844 dúró fún iparí ibínú àkókó àti ikẹ̀yìn ti Ọ̀lọ̀run sí àwọn èniyàn Rẹ̀, èyí tí a mú sẹ́ ní gbogbo àkókò “àkókò méje,” gẹ̀gẹ́ bí a ti fi hàn nínú Lefitiku ogún-ún àti mẹ́fà. Ọ̀dún mẹ̀rìnlẹ̀lọ̀gọ̀rìn [46] láti 1798 títí dé 1844 dúró fún kíkó tẹ̀npìlì ẹ̀mí nàà kalẹ̀, èyí tí angẹ̀lì májẹ̀mú nàà dé sí lójijì ní October 22, 1844, nígbà tí Kristi n yí padà láti Ibi Mímọ̀ sí Ibi Mímọ̀ Jùlọ̀.

1798, àti 1844, n tọ́ka sí àwọn iyípadà (kí í sẹ́ ọ̀kan soṣo), tí “àkókò méje” fi àmi sí. Ìyípadà láti inú Adventismu Millerite Filadelfia sí Adventismu Millerite Laodicea ní ọ̀dún 1856, ni a tún fi imúgbòòrò imọ̀ nípa “àkókò méje” sẹ́ àmi, èyí tí a sì kọ̀ lẹ̀yìn nàà ní 1863. Ní 1798, imúgbòòrò imọ̀ ti wá láti inú iwé Dániẹ̀lì, èyí tí ó kún fún “àkókò méje” kan nàà, ti Léfitikù mẹ̀rìndínlọ̀gbọ̀n, èyí tí a ó kọ̀ ní iparí Adventismu Millerite Filadelfia.

Ìyípadà iṣisẹ̀ igbòkẹ̀gbodò àngẹ̀lì kííni láti Philadelphia lọ sí Laodicea ni a sojú fún nípasẹ̀ ọ̀dún méje láti 1856 títí dé 1863. Íránṣẹ́ Laodicea dé ní 1856, àti fún ọ̀dún méje, imọ̀lẹ̀ tuntun ti “àkókò méje” tí a ti sí idi rẹ̀ jáde mú ilàndà idánwò igbésẹ̀-mẹ́ta kan wá, èyí tí Adventism kùndà nínú rẹ̀ ní 1863. A fi ọ̀dún méje fún imọ̀lẹ̀ “àkókò méje,” kí a lè bóyá gba a tàbí kọ̀ ọ̀. Ìyípadà iṣisẹ̀ igbòkẹ̀gbodò Adventism Millerite ti Philadelphia lọ sí Adventism Millerite ti Laodicea, jẹ́ àpẹ̀rẹ́ iṣípòpadà àtòlẹ̀sẹ̀sẹ̀ ní ọ̀pin, iye ni, iyípadà iṣisẹ̀ Laodicea ti àngẹ̀lì kẹ̀ta lọ sí iṣisẹ̀ Philadelphia ti àngẹ̀lì kẹ̀ta.

Àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ ọ̀dún m̀ar̀undínlọ̀gọ̀ta ti Isaiah, n fi àkókó ibínú Ọ̀lọ̀run sí àwọn ijọba àrìwá, lẹ̀yìn nàà sí àwọn ijọba gúúsù ti Israẹ̀lì hàn, àti ikẹ̀yìn rẹ̀ pẹ̀lú.

Nítòrí orí Síríà ni Damásíkù, àti orí Damásíkù ni Résini; àti ní inú ọ̀dún m̀ar̀undínlọ̀gọ̀ta, a ó fọ́ Ẹ́fúrámù tán, kí ó má bàa jẹ́ èniyàn mọ̀. Isaiah 7:8.

A so àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ Isaia ti ọ̀dún m̀ar̀un-ún-dín-lọ̀gọ̀ta ní ọ̀dún 742 S.K., àti pé lááárín ọ̀dún m̀ar̀un-ún-dín-lọ̀gọ̀ta nàà, ijọba àrìwá yóò ti parun kúrò. Ní ọ̀dún m̀ok̀andínlọ̀gún lẹ̀yìn 742 S.K., iye ni 723 S.K., a gbé ijọba àrìwá lọ sí igbèkùn nípasẹ̀ Ásíríà. Ní iparí ọ̀dún m̀ar̀un-ún-dín-lọ̀gọ̀ta nàà, ibínú sí ijọba gúúsù bèrẹ̀ ní ọ̀dún 677 S.K., nígbà tí a mú Manase ní igbèkùn lówọ̀ àwọn ará Bábílónì. Nítòrí nàà, ọ̀dún m̀ar̀un-ún-dín-lọ̀gọ̀ta nàà dúró fún àkókò ọ̀dún m̀ok̀andínlọ̀gún sí

sílẹ̀ gégé bí òkú lójú pópó ilú nílá nàà, Sódómù àti Ejibiti.

Ojò kẹ̀rìnlélógún, oṣù Keje, ọ̀dún 2020, jẹ́ àmì ibèrè ọ̀jọ̀ àpẹ̀rẹ̀ méta àtààbò (ìyẹn “àkókò méje”), tí a ti ṣàpẹ̀rẹ̀ rẹ̀ nípasẹ̀ itàn láti ọ̀dún 1856 títí dé 1863. Àkókò méjèèjì jẹ́ àpẹ̀rẹ̀ “àkókò méje.” Àkókò méjèèjì samisi iyípadà iṣètò igbà kan sí òmíràn (ìrìnàjò iyípadà). Àkókò méjèèjì dúró fún ìmúgbòòrò ìmò tí ó ní ibáṣepò pèlú “àkókò méje.”

Ó jẹ́ ní àkókò iyípadà láti inú ijọba Bábílónì sí inú ijọba Médo-Pérṣià ni Dániẹ̀lì gbàdúra àdúra Lefitiku ogún-mẹ̀fà, nípa bèẹ̀ ó fi mò àdúra Lefitiku ogún-mẹ̀fà gégé bí àmì ọ̀nà iyípadà àwọn ọ̀jọ̀ ikeyin. Nínú àlá Miller, ní ọ̀pìn ifihàn méje ti ọ̀rò nàà “itúkà,” Miller n sùnkún, ó sì n gbàdúra. Ìsùnkún nàà fi àmì sí ibi tí Kinniún ẹ̀yà Júdà (ọ̀kùnrin fẹ̀lẹ̀ erùpẹ̀), tú iránsẹ̀ kan sílẹ̀ tí a ti fi èdidi dì.

Àdúra Miller fi àdúra Dániẹ̀lì ti Lefitiku ogún-ún àti mẹ̀fà hàn, èyí tí ó ní ibáṣepò pèlú “ìgbà méje,” tí ó sì ṣẹ̀lẹ̀ nígbà tí a sí ilẹ̀kùn àti àwọn fẹ̀rèsé nínú àlá Miller. Sùgbón àdúra Dániẹ̀lì, nínú orí kẹ̀sàn-án, tún bá àdúra Dániẹ̀lì nínú orí keji mu. Ó tún bá àdúra ijẹ̀wọ̀ ẹ̀ṣẹ̀ Nebukadinésàrì mu ní iparí “ìgbà méje” rẹ̀.

Nítorí nàà, àdúra Miller ni a ṣàfihàn gégé bí àdúra Lefitiku ogún-mẹ̀fà, èyí tí ó jẹ́ àdúra ijẹ̀wọ̀ ní gbangba àti àdúra ibèèrè fún itú èdidi aṣírí àṣòtẹ̀lẹ̀ ikeyin, nítorí gbogbo àṣòtẹ̀lẹ̀ n ṣàpẹ̀júwe àwọn ọ̀jọ̀ ikeyin. Nítorí nàà, aṣírí Danieli orí keji dúró fún aṣírí ikeyin tí a oò tú èdidi rẹ̀. Àdúra Miller, nínú àlá rẹ̀, jẹ́ àdúra iṣòro ọ̀kàn àti ibínú òdodo nípa àwọn iríra tí ó ti ṣẹ̀lẹ̀ sí àwọn ohun-ọ̀ṣọ̀ iyebiye inú yàrá rẹ̀. Iṣòro ọ̀kàn rẹ̀ ni a ṣàpẹ̀júwe nípasẹ̀ àwọn tí n mí àti ké ní Ezekielì orí kẹ̀sàn-án, ní àkókò ididi àwọn ẹ̀gbẹ̀rún lónà ọ̀górùn-ún mẹ̀rìnlélógójì.

Miller rí bí a ṣe n sin àwọn òtítọ̀ nàà lọ sí i nípasẹ̀ àwọn ẹ̀kọ̀ ẹ̀ké alárúgbó, tí ó sì parí ní ipẹ̀yà dé ipò kan níbi tí wọn ti pa àpótí òkú nàà run patapata (ìyẹn, Bíbẹ̀lì fúnra rẹ̀). Ìparun àpótí òkú Miller ṣẹ̀lẹ̀ ní iran kẹ̀ta ti Adventism nígbà tí igbimò àfọ̀júsùn kan wà láti fi Bíbẹ̀lì King James sílẹ̀ nítorí àwọn ẹ̀dà Bíbẹ̀lì ọ̀de-òní tí a ti bàjẹ̀, tí ipilẹ̀ wọn sì jẹ́ ti Kátólíkì.

Miller sùnkún, léyìn nàà ó gbàdúra, lésẹ̀kẹ̀sẹ̀ ilẹ̀kùn kan sí sí, gbogbo àwọn ènìyàn nàà sì jáde lọ. Nígbà nàà ni ọ̀kùnrin tí ó ní fọ̀lẹ̀ erùpẹ̀ (Kinniún ẹ̀yà Júdà) wọ̀lé, ó sí àwọn fẹ̀rèsé, ó sì bèrẹ̀ sí í fọ̀ ilé nàà mò. Nígbà nàà ni Miller ṣọ̀ ibànújẹ̀ rẹ̀ nípa àwọn iyebiye tí wọn ti fón ká, ọ̀kùnrin tí ó ní fọ̀lẹ̀ erùpẹ̀ nàà sì ṣẹ̀lẹ̀rì pé ọ̀un yòò tójú àwọn iyebiye nàà. Lááárín irúkèrúdò iṣẹ̀ ifómọ̀ ọ̀kùnrin tí ó ní fọ̀lẹ̀ erùpẹ̀ nàà, Miller pa ojú rẹ̀ díẹ̀, nígbà tí ó sì tún la ojú rẹ̀, àwàdà ti lọ. Àwọn iyebiye nàà sì fón ká yí ká inú yàrá nàà, ọ̀kùnrin tí ó ní fọ̀lẹ̀ erùpẹ̀ nàà sì gbé àpótí nílá nàà lé orí tábilì, ó kó àwọn iyebiye nàà jọ, ó sì ṣọ̀ wọn sínú àpótí nàà, ó sì wí pé, “ẹ̀ wá wo.”

Ọ̀rò nàà pé, “wá kí o sí rí,” jẹ́ àmì pé a ṣẹ̀ṣẹ̀ tú òtítọ̀ kan sílẹ̀. Òtítọ̀ tí a tú sílẹ̀ fún Miller ni òtítọ̀ ikeyin, nítorí ohun tí yòò tẹ̀lẹ̀ e ni jìjì Miller ní “igbe nàà,” tí n ṣọ̀jú ikéde nílá nàà. Miller ni ẹnì ikeyin láti gba ihìn iṣẹ̀ Igbe Ọ̀ganjọ̀ nínú itàn àwọn Millerite, ó sì jẹ́ pé díẹ̀ ṣáájú igbe nàà tí ó jí i nínú àlá, ó pa ojú rẹ̀ díẹ̀ fún iṣẹ̀jú kan. Ẹ̀ṣẹ̀ kan ṣọ̀so nínú Bíbẹ̀lì tí ó tọ̀ka sí “iṣẹ̀jú kan” àti “ojú” ni n fi àjínde àkókò hàn.

Wò ó, mo n fi aṣírí kan hàn yín; kí í ṣe gbogbo wa ni yòò sùn, sùgbón gbogbo wa ni a ó yí padà, ní iṣẹ̀jú kan, ní ipẹ̀jú kan ti ojú, ní ipẹ̀ ikeyin ti fèrè; nítorí a ó fón fèrè nàà, a ó sì jí àwọn

òkú dide ní àibàjé, a ó sì yí wa padà. Nítorí èyí tí n bàjé gbòdò wọ àibàjé, èyí tí n kú sì gbòdò wọ àikú. 1 Kọrinti 15:51–53.

Nínú itàn iyípadà ìṣìṣẹ̀ Laodicea ti áńgẹ̀lì kẹ̀ta sí ìṣìṣẹ̀ Filadelfia ti áńgẹ̀lì kẹ̀ta, gégé bí a ti sàfihàn rẹ̀ nínú Ìfihàn orí kẹ̀wáá-lá, Miller dúró fún ẹ̀ni tí ó jẹ̀ ẹ̀ni ikeyìn pátápátá nínú àwọn wúndiá ologbón láti gba ihin Èkún Àárín Òru náà. Àwọn àkókó tí wọn gbà á ni àwọn tí ó jẹ̀ ẹ̀mí jùlọ̀.

“Èyí ni igbe àárín òru náà, èyí tí yòò fún iròyìn áńgẹ̀lì kejì ní agbára. A rán àwọn áńgẹ̀lì láti òrun wá láti jí àwọn ẹ̀ni mímọ̀ tí wọn ti rẹ̀wẹ̀sì sókè, àti láti pèsè wọn sílẹ̀ fún ìṣẹ̀ ńlá tí ó wá níwájú wọn. Kì í ṣe àwọn ẹ̀niyàn tí wọn ní ẹ̀bùn jùlọ̀ ni wọn kókó gba iròyìn yìí. A rán àwọn áńgẹ̀lì sí àwọn onírẹ̀lẹ̀, olùfẹ̀ra-ẹ̀ni-sìn náà, wọn sì fi ipa mú wọn láti gbé igbe náà sókè pé, ‘Kíyèsí i, Ọ̀kọ-iyàwó n bọ; ẹ̀ jade lọ láti padé Rẹ̀!’ Àwọn tí a fi igbe náà lé lówọ̀ yára, wọn sì, nínú agbára Ẹ̀mí Mímọ̀, kéde iròyìn náà, wọn sì jí àwọn arákùnrin wọn tí wọn ti rẹ̀wẹ̀sì sókè. Ìṣẹ̀ yìí kò dúró nínú ologbón àti ẹ̀kọ̀ àwọn ẹ̀niyàn, bí kò ṣe nínú agbára Olórùn, àwọn ẹ̀ni mímọ̀ Rẹ̀ tí wọn gbọ̀ igbe náà kò sì lè tako rẹ̀. Àwọn tí ó jẹ̀ ẹ̀mí jùlọ̀ ni wọn kókó gba iròyìn yìí, àwọn tí wọn sì ti jẹ̀ aṣájú ìṣẹ̀ náà tẹ̀lẹ̀ ni wọn gbèyìn jùlọ̀ láti gba a àti láti ràn án lówọ̀ láti mú kí igbe náà túbọ̀ lágbara pé, ‘Kíyèsí i, Ọ̀kọ-iyàwó n bọ; ẹ̀ jade lọ láti padé Rẹ̀!’” Early Writings, 238.

Ní òpin ojọ̀ àpẹ̀rẹ̀ mẹ̀ta àtààbò ti Ìfihàn orí kọ̀kànlá, a kéde àkókó nínú àwọn iránsẹ̀ méjì tí a sàpẹ̀rẹ̀ rẹ̀ nínú Ìsíkiẹ̀lì orí mètádínlógójì. Íránsẹ̀ àkókó náà n kó àwọn egungun tí ó ti kú tí a sì ti fón ká jọ, sùgbón wọn sì jẹ̀ òkú. A gbé iránsẹ̀ náà kalẹ̀ nípasẹ̀ ohùn ẹ̀ni tí n kẹ̀ “ní aginjù”, èyí sì fi hàn pé iránsẹ̀ Ìsíkiẹ̀lì bèrẹ̀ kí ojọ̀ àpẹ̀rẹ̀ mẹ̀ta àtààbò náà tó parí. Àwọn ojọ̀ mẹ̀ta àtààbò wònyí dúró fún “aginjù”, àti láti inú “aginjù” ni a ti kéde iránsẹ̀ náà. “Aginjù” náà pèlú jẹ̀ àpẹ̀rẹ̀ “àkókò méje,” èyí tí ó samí iyípadà kan àti ìṣípáyá kan tí ó n mú ilàna idánwò kan wá.

Ìdàgbàsókè ilọ̀síwájú kan wá nínú ìṣẹ̀ iránsẹ̀ náà, bèẹ̀ sì ni igbàgbọ̀wọ̀ ilọ̀síwájú kan pèlú, gégé bí a ti fi hàn nínú Igbe Òru Àárín itàn àwọn Millerite. Àwọn tí wọn jẹ̀ ẹ̀mí jùlọ̀ ni wọn kókó gba ìṣẹ̀ iránsẹ̀ ohùn ẹ̀ni tí n kẹ̀ ní aginjù, àwọn akòwé-itàn Adventism sì tọ̀ka sí lẹ̀tà kan tí William Miller kọ̀ ní ojọ̀ díẹ̀ sàájú October 22, 1844, níbi tí Miller ti jẹ́rìí pé níkeyìn òun lóye, ó sì gba ìṣẹ̀ iránsẹ̀ Samuel Snow nípa Igbe Òru Àárín.

“Arákùnrin ọ̀wọ̀n Himes: Mo rí ọ̀go kan nínú oṣù keje tí mi ò tì rí rí tẹ̀lẹ̀. Bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé Olúwa ti fi itumọ̀ àpẹ̀rẹ̀ ti oṣù keje hàn mí ní ọ̀dún kan àti àbò sẹ̀yìn, síbẹ̀ mi ò mọ̀ agbára àwọn àpẹ̀rẹ̀ náà ní ọ̀títọ̀. Sùgbón nísinsin yìí, ibùkún ni fún orúkọ Olúwa, mo rí ẹ̀wà kan, ìṣòkan kan, àti ibámu kan nínú Ìwé Mímọ̀, èyí tí mo ti pé tí n gbàdúra fún, sùgbón tí mi ò rí títí di òní. Ẹ̀ fi ọ̀pẹ̀ fún Olúwa, iwọ̀ ọ̀kàn mi. Kí Arákùnrin Snow, Arákùnrin Storrs, àti àwọn miiran, ni a bükún fún ipa tí wọn kó nínú s̄ìs̄i ojú mi. Mo ti fẹ̀rẹ̀ dé ilé. Ọ̀go! Ọ̀go! Ọ̀go! Ọ̀go!” William Miller, Signs of the Times, October 16, 1844.

Nínú àtúnṣe itàn Igbe Àárín Òru, gégé bí a ti sàfihàn rẹ̀ nínú àlá Miller, Miller pa ojú rẹ̀ dé fún ìṣẹ̀jú kan. Ní bèẹ̀ ni, “ní ìṣẹ̀jú kan, ní ipẹ̀jú ojú, ní ipẹ̀ ikeyìn: nítorí ipẹ̀ yòò dún, a ó sì jí àwọn òkú dide.” Nínú àlá Miller, ó dúró fún àwọn ẹ̀ni ikeyìn láti gba ihin ìṣẹ̀ Igbe Àárín Òru, gégé bí ó ti ṣe nínú itàn ara rẹ̀. Ó dúró fún àwọn tí ó gba ihin ìṣẹ̀ náà nígbèyìn-in, díẹ̀ sàájú kí ọ̀kùnrin onífifọ̀ erupẹ̀ náà kó àwọn iyebíye tí ó tó ká jọ, kí ó sì ju wọn sínú àpótí ńlá náà. Nínú Ìfihàn orí kẹ̀wáá, àwọn ẹ̀ni ikeyìn láti gba ihin ìṣẹ̀ kejì ti Ìsekíẹ̀lì, èyí tí í ṣe ihin ìṣẹ̀ àwọn ẹ̀fúùfú mẹ̀rin ti Islam, èyí tí ó sì tún jẹ̀

ihìn işe ìditè, ɛ ɛ bɛɛ díɛ ɛáájú kí èyí ikẹyìn nínú àwọn ipè méje dún, èyí tí í ɛ ipè “Ègbé” kẹta. “Ní işéjú kan, ní ipéjú ojú, ní ipè ikẹyìn: nítorí ipè yóò dún, a ó sì jí àwọn òkú dide láibàjé, a ó sì yí àwa padà.” (1 Corinthians 15:52)

Abala náà n tóka sí àjínde àkókó tí ó ɛlè ní ìpadàbò kejì, ɛ̀gbón àjínde àwọn egungun gbígbe òkú pèlú wà (àwọn eleríí méjì) tí ó ɛlè ní wákàtí işèlè ilè-rírì nílá náà nínú Ìfihàn orí kọkànlá. Nínú “wákàtí” ilè-rírì náà, ipè àkẹyìn nínú àwọn ipè méje náà n dún, a sì mú àwọn eleríí òkú tí wọn wà ní òpópónà padà wá sí iyè, kí í ɛ gégé bí àwọn ará Laodikea, bí kò ɛ gégé bí àwọn ará Filadelfia; nítorí pé ní ipè Ègbé kẹta, a ti fi èdidi dì àwọn eleríí méjì náà, a sì ti yí wọn padà sí àibàjé, nítorí wọn kí yóò tún deşè mó láéláé. Miller dúró fún eni ikẹyìn láti gba iránşé náà tí ó mú àwọn eleríí méjì náà wá sí iyè, èyí tí í ɛ iránşé àwọn ẹfúfú merin ti Ísílamù, tí ó sì jé iránşé ìdidi náà.

Ohùn ipè yèn jí ikẹyìn àwọn egungun gbígbe àwọn òkú dide, èyí tí a ti fónká sínú òpópónà Sódómù àti Ejibiti. Miller n wo bí a ti n sin àwọn òtító díédíé nípasè àwọn ẹkọ ẹké. Nígbeýìn, Miller sunkún, ó sì fi àmì sí àkókò tí ɛ́sì ìdidi náà yóò bẹrè, nítorí ɛ́sì ìdidi náà jé işe ilosíwájú. ɛ́sì ìdidi náà bẹrè ní àkókò iparí ojó méta àtààbò náà.

Léyìn tí Miller sunkún, Eni náà tí ó ní agbára láti tú ìdidi iwé tí a fi didi pa wọ inú itàn náà. Nínú àlá Miller, òun ni Okúnrin Tí Ní Fí Bọ̀şì Fọ̀ Erùpè. Nígba náà ni Miller gbàdúra, lésẹkésẹ̀ ni ilẹ̀kùn kan sì şì, tí ó fi àmì sí ibi tí işípò Laodicea ti ángèlì kẹta yóò ti yí padà sí işípò Philadelphia ti ángèlì kẹta. Àdúra rẹ̀ ni àdúra Lefitiku ogún-méfà; ó jé àdúra fún imò òye nípa àşírí işotèlè ikẹyìn àti ijéwọ̀ ní gbangba ti işotè tí ó mú ojó méta àti ààbò wá sórí eleríí méjì náà; òun ni àdúra àwọn tí a fi èdidi dì ní inú Ezekielì orí kẹsàn-án.

Léyìn àdúra náà, Kristi (okúnrin fèlè erupè) wólé, ó sì bẹrè sí í fọ̀ yàrá náà mó. Ní òpin işe imòdómó tí okúnrin fèlè erupè náà ɛ, Miller pa ojú rẹ̀ díè, èyí tí ó n tóka sí òpin àkókò tí a yàn fún kí àwọn egungun gbígbe tí ó ti kú jí dide. Nígba náà ni okúnrin fèlè erupè náà kó àwọn iyebíye tí wọn ti fón ká nínú yàrá Miller jọ, ó sì fi wọn sínú àpótí tuntun kan tí ó tóbi ju ti àtèlẹwọ̀ lọ, lórí tábilì kan ní àarín yàrá Miller, bí a ɛ gbé àwọn eleríí méjì sókè gégé bí àşía. Gégé bí àşía náà, wọn sì ké pe agbo mիրան ti Qlórùn tí ó şì wà ní Babiloni pé kí wọn “wá kí wọn sì rí” iránşé tí Kinniún èyà Júda şeşè sọ sínú àpótí tuntun náà tí ó tóbi ju ti àtèlẹwọ̀ lọ.

Nínú àpilẹ̀kọ̀ tó kàn, a máa bẹrè sí í ronú lórí iran Odò Ulai gégé bí àmì àwọn òtító láti inú iwé Dánièlì tí a tú silè ní ođún 1798. A ti fi díè nínú àwọn kókó itókasi kalè ɛáájú işàgbéyèwò yèn. Èkínní ni pé ihinrere àwọn Millerite péye ní iwọn ipele idàgbàsókè rẹ̀, ɛ̀gbón kò pé tán. A fi í sínú ilànà agbára isodahoro méjì, kí í ɛ méta. Èkejì ni pé nígbà tí àlá Miller sọ imúpadàbòşípò tó gbèyìn ti àwọn òtító ipilè di mímò, nígbà náà ni àwọn òtító ipilè náà “mó tán ní igbà mewaá ju” ògo wọn àkókó lọ. Kókó kẹta ni pé işipopada ángèlì àkókó (işipopada Millerite) tún ara rẹ̀ ɛ nínú işipopada ángèlì kẹta, ɛ̀gbón pèlú díè nínú àwọn ikilò pàtàkì. Àwọn Millerite gégé bí àmì jé àwọn ará Filadelfia; wọn jé Nebukadinésari tí a ti yí padà, ɛ̀gbón tí ní ikẹyìn àti ní àbùkù, “kó Jèríkò tún” ní ođún 1863.

İşíkiri ángèlì kẹta bẹrè gégé bí àwọn ará Laodíkía, tí wọn nílò iyípadà okàn, ɛ̀gbón ní ikẹyìn wọn yóò kópa nínú iparun ikẹyìn ti Jèríkò (Jèríkò ti àwọn ojó ikẹyìn).

“Olùgbàlà nàà kò wá láti yọ ohun tí àwọn baba òlá àti àwọn wòlú ti sọ kúrò; nítorí Òun tókára Rè ni ó ti sọrò nípasẹ̀ àwọn ọkúnrin aṣojú wònyí. Gbogbo òtító inú ọ̀rọ̀ Ọlórún ti ọ̀dọ̀ Rè ni wón ti wá. Şùgbón a ti fi àwọn iyebíye aláílówó yí sínú àtòjọ irọ̀. A ti mú kí imọ̀lẹ̀ iyebíye wón şişẹ̀ iránşẹ̀ fún àşişẹ̀. Ọlórún fẹ́ kí a yọ wón kúrò nínú àtòjọ àşişẹ̀ wón kí a sì tún fi wón sí inú ìtòlẹ̀şẹ̀şẹ̀ òtító. Işẹ̀ yí jẹ́ èyí tí ọwó àtòrunwá nikan lè şe. Nítorí isopò rè pẹ̀lú àşişẹ̀, òtító ti ń şişẹ̀ fún ọ̀ràn ọ̀tá Ọlórún àti èniyàn. Kristi ti wá láti fi í sí ibi tí yòò ti yin Ọlórún lógo, tí yòò sì şişẹ̀ ìgbàlà aráyé.” *The Desire of Ages*, 287.